

Отже, взаємозв'язок інтересу до рухової діяльності та загального розвитку є невід'ємною частиною позитивного впливу сюжетних фізкультурних занять на дитячий організм та психіку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сюжетні фізкультурні заняття є важливим і ефективним інструментом для розвитку інтересу до рухової діяльності у дітей молодшого дошкільного віку. Вчені встановили, що використання ігрових сценаріїв на заняттях стимулює активну участь дітей у фізичних вправах, робить їх більш залученими та зацікавленими у процесі занять.

Перспективи подальших досліджень. Розширення досліджень для аналізу конкретних ігрових сценаріїв та їх впливу на різні групи дітей дозволить уточнити, які елементи сценаріїв найбільше сприяють розвитку інтересу до рухової активності.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В., Гаращенко Л. В. Рух +гра = рухлива гра або Як позбутися гіпординамії. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018 №7. С.49.
2. Гаращенко Л.В. Забезпечення здоров'язбережувального характеру фізичного виховання дітей дошкільного віку: пошук механізмів. *Молодий вчений*, 2017 р. №3.2.(43.2) С. 80-83.
3. Дудіцька С.П. Базовий компонент дошкільної освіти як основа фізичного розвитку та виховання дітей в дошкільних навчальних закладах. *Молодий вчений*, 2017 р. №3.1.(43.1) С. 136-138.
4. Савінова Н., Карачун В. Лоцілина Т. Сюжетно-ігрові заняття з фізкультури як засіб діагностики рухової підготовленості дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. №2. С.36-46.
5. Махмудова Н.В., Соловійова-Зубкова Ю.Ю. Особливості впровадження інноваційних здоров'язбережувальних технологій як засобу удосконалення освітнього процесу в ДНЗ. *Альманах психолого-педагогічного досвіду*. 2017 р. №3. С. 35-45.

УДК:373.2.015.31:688.72/.73]:140.8

Мушенко А. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к. п. н., ст. викл. **Фазан Т. П.**

ІГРАШКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. У статті теоретично досліджено роль іграшки у формуванні світосприйняття дошкільників. Представлено погляди сучасних педагогів на досліджувану проблему. Розкрито значення іграшки у вихованні дітей. Надано рекомендації батькам та педагогам у підборі іграшок. Висвітлено їхній вплив на сприйняття оточуючого світу, розвиток сенсорних навичок, мовлення, соціальних і творчих здібностей, формування емоційної саморегуляції та соціальних навичок.

Ключові слова: світосприйняття, іграшка, ігри, формування, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення досить гостро постає питання формування високоосвіченої особистості дитини, готової до розв'язання складних життєвих ситуацій, висловлення своєї думки й власної життєвої позиції. Успішність процесу формування цілісної картини світу дошкільника значною мірою залежить від того, наскільки компетентно і вчасно педагог допоможе дитині засвоїти й переосмислити навколишній світ, який постійно змінюється. Чим емоційніше, яскравіше буде входження дитини в систему взаємовідносин з навколишньою дійсністю, тим продуктивніше буде здійснюватися процес формування світосприйняття дитини.

Вплив іграшки на емоційну сферу дитини зумовлений високою емоційною сприйнятливістю дитини, схильністю до «оживлення» персонажу й побудови взаємин із ним на основі глибокої довіри. Спілкування з улюбленою іграшкою (дієве, вербальне й невербальне) уможлиблює для дитини майбутнє особистісне пізнання та змінення. Це свідчить про унікальну роль іграшки в житті дитини і, відповідно, про можливість її впливу на формування світосприйняття дошкільника [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що перехід до ціннісної парадигми стає ключовою тенденцією у сучасній дошкільній освіті. Проблема формування світосприйняття в дітей дошкільного віку досліджується науковцями в різних аспектах: формування оцінно-ціннісних знань як способу вираження дитячого світосприйняття (І. Бех, Л. Бутенко, І. Зазюн); формування ціннісно-сислової сфери (В. Абраменкова, М. Боришевський, М. Осоріна, Л. Токарева, С. Кулачківська, С. Ладивір, Т. Піроженко, Ю. Приходько), світоглядні уявлення як базові знання дитини про світ, про себе, про закони взаємодії в соціумі (Н. Гавриш, О. Кононко, І. Куліковська); особливості формування цілісного світобачення в старших дошкільників як основи для дитячого світосприйняття (О. Кононко, В. Луценко, С. Нечай, З. Плохій, О. Сидельникова, Л. Шелестова), формування ціннісних орієнтацій як ключовий фактор морального розвитку дошкільників у сучасному соціопросторі (Л. Токарева), визначення умов успішного процесу духовного розвитку особистості, розрізнення між внутрішніми та зовнішніми факторами (М. Боришевський) та інші.

Щодо іграшки, як основного атрибуту гри, науковці одноставні в думці про її великий виховний потенціал: використання іграшки не як забави, а культурного знаряддя, за допомогою якого дитина засвоює величезний і складний світ, осягає закони людських взаємин і вічні істини (В. Абраменкова, Г. Беленька), погляд на іграшку як основний предмет трансляції базових культурних налаштувань, образів, що

становлять основу картини світу, а на гру – як основний процес, що сприяє осмисленню та засвоєнню (М. Осоріна).

Незважаючи на широкі дослідження означеної проблеми, залишається недостатньо вивченим питання використання іграшки у формуванні світосприйняття дошкільника.

Мета статті - розкрити роль та значення іграшки у формуванні світосприйняття дошкільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетними орієнтирами сучасної дошкільної освіти є особистісний розвиток дитини, формування у неї свідомого, ціннісного ставлення до навколишнього середовища, забезпечення умов для її духовного зростання. Питання становлення основ світосприйняття у дошкільників в умовах сучасного освітнього середовища має велике значення для педагогіки, метою якої є формування і розвиток у вихованців не лише конкретних знань, а й загального розуміння світу – природи, суспільства і самої людини, що живе в цьому світі.

У науковій літературі з досліджуваної проблеми поняття «світосприйняття» тлумачиться як певний досвід формування пізнавальних уявлень про світ за допомогою наочних образів – сприйняття [7]. Педагог О. Кононко під світосприйняттям розуміє сприйняття дитиною довколишньої дійсності, цілісності навколишнього світу; як внутрішній погляд дитини на природу, культуру, людей, життя, його сенс, устрій. Вона стверджує, що світосприйняття є важливою складовою дитячого світогляду й відбивається в образах реального життя, ідеалах дитини, позначається на її практичній діяльності, виборах, рішеннях, планах, вчинках. Дитячий світогляд завжди насичений емоціями, переживаннями, ставленнями [4, с. 6].

У дітей дошкільного віку ще не сформовані фундаментальні основи світогляду, тому метою виховання особистості є формування основ його структурних компонентів. Одним з об'єктів вивчення педагогіки як науки, що вивчає закономірності розвитку дитини, її ставлення до навколишнього світу в процесі освіти та життєдіяльності, є світосприйняття дитини. Ймовірно, що такий розділ педагогіки може називатися педагогічною антропологією [6]. Важливо відзначити, що у дошкільному віці пізнання світу та формування світосприйняття відбуваються найінтенсивніше та найшвидше. Дитина активно досліджує навколишні об'єкти, визначає їх властивості та створює образи різних предметів, які потім об'єднуються в єдину конструкцію або картину світу [8].

Педагогічна психологія розглядає світосприйняття як процес освоєння соціального світу дитиною, який має здійснюватися в діяльності, так як в процесі діяльності дитини відбувається

узагальнення існуючого досвіду, його інтеріоризація, що веде до відбиття дійсності. Свої уявлення про світ дитина висловлює в таких видах діяльності: в грі, в пізнавальній та художній діяльності, в спілкуванні [5].

Особливо важливою та інформативною для формування світогляду є ігрова діяльність у дошкільному віці. Обираючи гру, дитина самостійно визначає тему, будує сюжет, проектує сценарій та призначає ролі, виражаючи свої інтереси та захоплення. Через гру вона висловлює своє ставлення до різних об'єктів і речей, втілює уявні позитивні та негативні ролі відповідно до свого уявлення. Гра визначається як інтуїтивний вибір того, що є характерним для дитини і може впливати на її майбутні інтереси та діяльність. Іноді дорослі можуть впливати на вибір іграшок та ігор, нав'язуючи свої уподобання чи орієнтуючи на певні види діяльності.

Обрання іграшки є цілою наукою, яку батьки та педагоги повинні освоювати, щоб допомогти дітям рости щасливими та розвивати їхнє розуміння навколишнього світу. У такий спосіб, гра визнається основною діяльністю дошкільнят, а іграшки стають інструментами для цієї гри [2].

Висновки з численних досліджень в галузі психології та педагогіки переконливо демонструють, що іграшки завжди виявлялися ефективним інструментом для розвитку психіки дитини та широко використовувалися у народній педагогіці для соціального виховання та залучення маленьких особистостей до реального життя дорослих. Практика доводить, що неможливо застосовувати однаковий підхід до процесу створення та відбору іграшок, оскільки необхідно обов'язково враховувати вікові особливості розвитку ігрової діяльності.

Іграшка є постійним спільником дитини з самого народження. Створена спеціально дорослими з виховною метою, вона призначена готувати малюка до вступу в суспільні відносини. Якісна іграшка не лише захоплює дитину до роздумів, але й ставить перед нею різноманітні ігрові завдання, сприяючи розвитку пізнавальних процесів. Гра, розглядається як самостійна дитяча діяльність, формується в процесі виховання та навчання, сприяючи освоєнню дитиною досвіду людської діяльності. У цьому контексті іграшка слугує своєрідним еталоном предметів, завдання яких полягає в розкритті їхнього призначення та освоєнні різних дій [3].

Іграшка не лише розширює світогляд дитини, а й має кардинальний вплив на її відчуття, уяву та сприйняття дійсності тому особливо важливим є дотримання вимог у підборі іграшок для дітей дошкільного віку.

– Безпека. Всі іграшки повинні відповідати вимогам безпеки для дітей дошкільного віку. Вони повинні бути виготовлені з безпечних

матеріалів, не містити гострих кутів або маленьких деталей, які можуть бути проковтнуті.

- Розвиток навичок. Іграшки повинні сприяти розвитку різних навичок, таких як моторика, розумові здібності, творчість та соціальна взаємодія.

- Вікові особливості. Потрібно враховувати вікові особливості дітей при виборі іграшок, щоб вони були відповідні їхньому рівню розвитку.

- Різноманітність. Важливо, щоб іграшки були різноманітні та стимулювали дитину в різних сферах: від логічного мислення до творчості.

- Соціальна взаємодія. Деякі іграшки повинні сприяти соціальній взаємодії та груповій активності, сприяючи розвитку комунікативних навичок.

- Вартість та якість. Важливо знаходити баланс між вартістю іграшок та їх якістю. Якісні іграшки зазвичай мають довший термін служби та можуть бути кориснішими для розвитку дитини.

- Екологічність. Обирати потрібно іграшки, виготовлені з екологічно чистих матеріалів, які не шкодять навколишньому середовищу.

- Стимулюючий характер. Іграшки повинні бути цікавими та стимулюючими для дитини, сприяючи активному вивченню та творчості [4].

Дорослі повинні розуміти мету придбання конкретної іграшки для дитини та усвідомлювати можливий вплив, який вона може мати на її розвиток. Іграшка має сприяти вивченню конкретної реальності дитячого оточення. Вивчення досвіду організації ігрової діяльності в умовах суспільного виховання і в родині вказує на те, що підбір іграшок повинен враховувати вікові особливості розвитку ігрової активності дітей.

Спостерігаючи за грою дітей, можна отримати інформацію щодо їхньої оцінки іграшок. Сучасні ігри та іграшки все частіше стають антиіграшками, спрямованими не на позитивні цінності культури та духовні зразки, а на прагнення до негативних явищ, насильства та розбещеності. Тому важливо обирати іграшки, які сприяють позитивному соціальному та емоційному розвитку дитини, розвивають творчість та позитивні цінності.

Також якісна іграшка має значний вплив на розвиток пізнавальних процесів у дітей. Під час маніпулювання предметами, дитина вивчає їх

властивості та розвиває своє мислення. У рольовій грі вона уявляє різні ситуації, наслідуючи дорослих або мультиплікаційних героїв. Гра активізує всі пізнавальні процеси, такі як уява, увага, пам'ять та мислення. Навіть простий розкид іграшок може бути для дитини актом дослідництва [4].

При виборі іграшок важливо враховувати вікові особливості дітей. Наприклад, для молодших дошкільнят підходять різноманітні пірамідки, а для дітей віком 5-7 років краще обирати технічні іграшки, які сприяють більш усвідомленому підходу, такому як конструювання, шиття чи готування.

Іграшки мають також значний вплив на особистісний розвиток дитини, служачи інструментом для розвитку різноманітних навичок. Батькам важливо враховувати інтереси дитини в грі, оскільки це допомагає сприяти подальшому розвитку її здібностей.

Значущий вплив іграшок охоплює і емоційно-моральну сферу дитини. Важливо вміти відрізнити корисні іграшки, що сприяють вихованню добра, краси, розумінню та співчуттю, від тих, що можуть впливати негативно. Головною іграшкою, яка суттєво впливає на емоційно-моральну сферу, є лялька. Вона стає для дитини другом, партнером. Граючи з лялькою, дитина легше виражає свої емоції та почуття, відчиняється і не боїться виражати себе. Крім того, іграшки впливають на формування статево-рольових відмінностей між хлопчиками та дівчатками. Вже в дошкільному віці можна спостерігати, які іграшки та ігри віддають перевагу хлопчики, а які дівчатка, що є першими проявами усвідомлення своєї статі [3].

Іграшка відіграє важливу роль у формуванні світосприйняття дошкільників, впливаючи на їхнє сприйняття оточуючого світу, розвиток сенсорних навичок, мовлення, соціальних і творчих здібностей, а також сприяючи формуванню емоційної саморегуляції та соціальних навичок. Цей процес визначається взаємодією з різноманітними іграшками, які стимулюють різні аспекти дитячого розвитку.

6. Сенсорний розвиток. Через взаємодію з різними текстурами, формами і матеріалами іграшок, діти розвивають свої сенсорні навички. Це може включати в себе дотик, слух, зір і навіть нюх, залежно від характеру іграшок.

7. Мовлення і комунікація. Гра з іграшками сприяє розвитку мовлення у дітей. Вони можуть використовувати іграшки для вираження своїх думок, створення сюжетів і взаємодії з іншими дітьми.

8. Розвиток соціальних навичок. Групова гра з іграшками допомагає дітям вчитися спільно працювати, ділитися, взаємодіяти та

вирішувати конфлікти. Це формує соціальні навички, які будуть корисні в подальшому житті.

9. Розвиток уяви і творчості. Іграшки стимулюють уяву дітей і дозволяють їм творити власні світи та історії. Це розвиває творчість та креативне мислення.

10. Ознайомлення з навколишнім світом. Іграшки можуть відображати різні аспекти оточуючого світу, від побутових предметів до представлення різних професій. Вони допомагають дітям засвоювати базові знання і розуміння про світ навколо них.

11. Саморегуляція й емоційний розвиток. Гра з іграшками допомагає дітям виражати свої емоції та вчитися саморегулюванню. Вони можуть відтворювати різні сценарії, що допомагає їм краще розуміти і виражати свої почуття [4].

Тому надзвичайно важливо при виборі іграшок враховувати не тільки їх красу і санітарно-гігієнічні властивості, але і можливий психологічний ефект. Тут необхідна участь педагогів та психологів, які завдяки своїй професійній кваліфікації нададуть правильні рекомендації у підборі іграшок відповідно до вікового періоду.

Висновки. Отже, проаналізувавши наукову літературу з досліджуваної проблеми нами було виявлено, що становлення дитячого світосприйняття є складним і систематизованим процесом, на основі якого в дитини починає формуватися власне ставлення до себе та навколишнього світу. Важливим засобом у формуванні світосприйняття дитини є використання іграшки, яка виступає своєрідним транслятором інформації, поведінкових моделей, світоглядних орієнтирів і водночас каталізатором дитячої свідомості.

Перспективами подальших досліджень є практичне вивчення впливу іграшки на формування світосприйняття та визначення структурних компонентів, критеріїв і показників із метою діагностування рівнів сформованості світосприйняття в дошкільників.

Список використаних джерел

1. Беленька Г.В. Образна іграшка як засіб формування життєвих цінностей дитини. 2019. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5714.
2. Карасьова К. В. Гра – серйозна справа. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С.20–22.
3. Козак Л. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини. *Гуманізація навчально-виховного процесу. Дошкільне виховання*. 2019, №2 (94) с. 25-42.
4. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід) : монографія. Київ : Стило, 2000. 336 с.10. Кононко О. Л. «Я у світі»: нова світоглядна позиція. *Дошкільне виховання*. 2009. № 1. С. 5–9.

5. Мойсеєнко Ю. В. Оточуюче середовище як чинник формування світосприйняття дитини дошкільного віку. 2020. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2020/Zbirnyk_2020.pdf#page=230.
6. Станська Г. Р. Виховання морально-етичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності *Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти : теорія та практика* : матеріали III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (03 листопада 2023 року). Вип. 3. Одеса : Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. С. 72-76.
7. Токарева Л. Д. Формування ціннісних орієнтацій як чинник моральності дошкільників у сучасному соціопросторі. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / гол. ред. С. Д. Максименко. К.: Срібна хвиля, 2012. Т. IV. Випуск 8. С. 280–298.
8. Якименко С. І. Світосприйняття як складник багаторівневої структури світогляду особистості. 2020. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4305/3803>.

УДК 373.2.035:316.62:364.63

Назаренко І.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Науковий керівник – к.п.н., доц. **Зімакова Л. В.**

БУЛІНГ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ. ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ

***Анотація.** У статті розглядається питання булінгу в дошкільній освіті, зокрема визначення, прояви та вплив цього явища на дітей. Аналізуються сучасні дослідження в галузі булінгу в ЗДО та надається висновок про важливість розв'язання цієї проблеми вихователями та батьками.*

***Ключові слова:** булінг, дошкільна освіта, агресія, дитяче насильство, психосоціальна безпека.*

Постановка проблеми. Булінг або систематична агресія та психологічне насильство, стає надзвичайно актуальною проблемою в дошкільних закладах освіти. Ця проблема стосується не тільки самих дітей, але й їхніх батьків, педагогів та суспільству в цілому. Булінг може залишити негативні наслідки для розвитку дитини та її психосоціальної безпеки.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Останні дослідження та публікації в галузі дошкільної освіти свідчать про невдоволення наявністю булінгу в Україні та демонструють підвищену увагу до нього соціальних інституцій та правоохоронних органів. Дослідження в цій області свідчать про те, що діти в дошкільному віці стикаються з різними формами агресії, які включають в себе фізичне насильство, вербальне насильство, умисне виключення з гри та інші прояви психологічного тиску.